

TIE színész-drámatanáráinak szemlélete a nagyszínházi gyerek- és ifjúsági előadásokban tapasztalható látásmódtól?

– Egy fiatal emberrel emberszabású formák között kell találkozni...

– *Ebbe beletartozik a kamaraszínházi közelség, az intim játéktér is? Vagy szervezési kérdés, hogy húsz-ötven fiatalnak játszótok?*

– Nem tömegként kell őket megszólítani, nem tömeghatásokkal kell élni.

– *Van nagyszínház, ami nem tömeghatásokkal kommunikál négyszáz emberrel.*

– Ezt a színházat nem ismerem, de szeretném ismerni. Számomra nem fontos a nagyszínházi hatásrendszer, a maga technikai apparátusával. Nem hiszek a technikai trükkökkel operáló színházban, ami eltakar, bűvészkedik: nem látom a mozdulatot, és mégis előkerül valami. Nem szeretnék svindlizni, hiszek az előadó és a befogadó közötti korrekt viszonyban, amiben le lehet állni, és meg lehet beszélni mindent.

Perényi Balázs

Fiatalok és színház

erről-arról – TIE-ügyben

Nemrég olvastam egy tanulmányt arról, hogyan változott a színház szerepe az európai társadalmakban. (*Alain Héril – Dominique Mégrier: Techniques théâtrales, Retz 1999.*) Az író azt elemzi, az évszázadok hosszú során hogyan alakult a *theos* (istenek) és *iatros* (gyógyítás) szóösszetételt hordozó elnevezés jelentése, s hogyan lett belőle a mai *”hely, ahol az ember saját sorsára ismerhet mások sorsán keresztül”*

A szerző szerint a színháznak három gyógyító erőforrása van: az ige, önmagunk felfedezése és a szocializáció. Nem tudom, tanár társaimnak milyenek a tapasztalatai e témában, nekem igen határozottan az, hogy a színház – mai formájában – nem hogy “gyógyír lenne a sebekre”, de semmiféle vonzerőt nem gyakorol a fiatalok jelentős részére. Az iskolai kulturális díjból vett bérletek száma egyre csappan: nincs érdeklődés.

Pedig mi szerencsés csillagzat alatt születünk: városunkban van színház, nem is egy. Észrevehető, hogy már a középiskolában leszűkül a “vájtfülűek” köre: azoké, akik rendszeresen járnak színházba, mert

1. jelentőséget tulajdonítanak a színházi műveltségnek
2. szeretik a színházat
3. értik (vagy érteni vélik) a színházi nyelvet.

Az év utolsó drámaóráján egy aktualitás kapcsán rögtönzött felmérést végeztem az egyik 9. osztályban:

- Mít jelent a POSZT? (ezt nagyjából mindenki tudta)
- Ki ismeri a POSZT programját ? (jól: 4; valamelyest: 10; egyáltalán nem: 22)
- Ki látott már előadást az idei POSZT programjából? (4 fő)
- Ki szeretne megnézni (további) előadást a POSZT programjából? (6)

Ha figyelembe vesszük azt, hogy az ország egyik legeredményesebb gimnáziuma lévén a jövő értelmiségét képezzük egy több színházzal, országos színházi és nemzetközi bábszínházi találkozóval rendelkező városban, a számok siralmas állapotot mutatnak.

De talán mégsem a diákokkal van baj, hisz ugyanebből az osztályból tizenketten vettek részt a szokásos gimnáziumi Drámanapon, s tizen amatőrszínjátszók magyar vagy idegen nyelven.

Nem boncolgattam tovább a problémát, tudomásul véve, hogy színházba mindenkinek van joga (nem) járni. Meg aztán épp Beckett egyik “ötreplikás” dialógusának kellett “értelmet adni”. Nem volt elhibázott a taktika: a második óra végére életet öntöttünk az óra elején kihűltnek tűnt színház-fogalomba.

Színház és iskola

Hála a DráMások hajdani hevéületének (sajnos azóta szétszórta minket a sors) és az ANK Horváth Éva képviselte DrámaMűhelyének, több éven keresztül sikerrel sajtoltunk ki a helyi alapítványoktól annyi pénzt, hogy egy hétre meghívassuk a Kerekasztalt vagy a Kávát. Sok-sok előadást tartottak sok-sok osztálynak. Nem beszélnek most arról, milyenek voltak a résztvevő fiatalok reakciói (a gyerekek bástyai mögül az ellentáborra lövöldöző tanár szerepe csöppet sem vonz!), számomra hihetetlen mennyiségű művészi és pedagógiai tapasztalattal szolgált egy-egy ilyen TIE-előadás. A két csapat tagjai az előadások közti szabadidejükben drámaórákat

tartottak, képeztek minket. Előbb ők minket, aztán mi másokat.

Az eredmény? A 2001-2002-es tanévben a Leőweyben 1000 diák van: ebből csaknem 100 gyerek jár magyar vagy idegen nyelvű színjátszó körökbe. Jövőre – hála az oktatáspolitikánk ajtaján kitartóan kopogatóknak (hadd ne soroljak neveket! Valakit úgyis kifejejtene, s érzékenyek a szakmabeliek!) – a tanulói összlétszám fele tanul “tánc és dráma” tárgyat.

Most, hogy “beindultak a dolgok”, amikor végre esély van a dráma érettségire, s amikor (isten ments, hogy bárkit is majmoljunk!) közelegni látszik egy olyan állapot, amellyel a francia oktatási rendszer 20 éve elkápráztat (igaz, ott az állam az éves költségvetés egyötödét fordítja oktatásra!!!), semmiféle fórumon ne kérdőjeleződjék már meg a TIE létjogosultsága!

Kinek állna érdekében kihúzni lábunk alól azt a bizonyos Brook-i szőnyeget? Hiszen akkor mindannyian orra bukunk! És épp most, amikor oktatáspolitikusaink számára is figyelemre méltó fórumon mondatott ki (PISA-felmérés), hogy nagy pácban van oktatási rendszerünk. Még viccnek is rossz!

Sajnos a megmerevedett, az oktatással kapcsolatokat aktívan nem kereső színházi struktúra (tisztelet a kivételes vállalkozásoknak!), a tanárképzésben a gyakorlati igényeket többnyire figyelmen kívül hagyó felsőoktatás és a pragmatikus szellőkkel sodródó alap- és középfokú oktatás jelen pillanatban nem sok reménnyel kecsegtet. Örülni kéne azoknak az utaknak, amelyek – remény szerint – kivezethetnek bennünket a csödből.

Az olyan művészeti tevékenységeknek, amelyek pedagógiai ismeretekkel felvértezve **megszólítják** a fiatalokat. Amelyek a fiatal közönség oldaláról, s esztétikai igényeiket szem előtt tartva merész és kockázatos alkotásokat hoznak létre. Kockázatosakat, mert felvállalják az együtt alkotás kockázatát. Az intim közelséget. (Nem a művészet szent, hanem az alkotás: akár együtt alkotunk, akár csak belevonlak téged az alkotásom folyamatába, részévé teszek a gondolkodásomnak, az érzéseimnek.)

Színház és közönség

Egy nyári színházi kurzuson 10 országból jött egyetemistával a közönség szerepéről beszélgetünk. Elérkezünk arra a pontra, van-e joga, illik-e a nézőnek felállni, s előadás közben kijönni. Egy török lány illemlről, mások iránti tiszteletéről beszél. Érvéle nem tetszik a többieknek, túl régimódinak tartják.

– *Igen, jogunk van kijönni, de tudnunk kell, hogy mi is része vagyunk az előadásnak. És azt a felelősséget a színészeknek is fel kell vállalnia. Igen, gyertek csak ki, ha már úgy érzitek, hogy kívül rekedtetek a dolgon!* – érvel egy mexikói lány. (Később beszélgettünk, elmondta, hogy véleményét saját tapasztalatai alapján alakította ki. A diszkrét kijövetellel jelzett nézői viselkedésnek általában két oka van: vagy elveszti a reményt a színen zajló események megértésére, vagy huzamosabb ideig nem talál azzal érzelmi kapcsolódási pontot.)

A mi feladatunk kulcsot adni a megértéshez. Nem szájba rágni, nem helyette megemészteni – rávezetni, a megértésben megerősíteni.

...Ezért is hiszem azt, hogy a TIE hiteles formája a színházi nevelésnek.

Vatai Éva

Hárún avagy a Mesék Tengere

Kerekasztal Színházi Nevelési Központ

A Kerekasztal 2001-ben tizedik alkalommal szervezett drámajáték tábort.²⁴ A 10-14 éves fiataloknak meghirdetett bentlakásos tábor programja a hagyományoknak megfelelően minden napra ígért egy-egy “több tanáros” drámafoglalkozást. A korábbi években az egyes tábori napok játéka hol szorosabb, hol lazább kapcsolatban voltak egymással: néha a történelmi kor, máskor egy meghatározott probléma fűzte össze azokat. Idén egy meseregényből – Salman Rushdie Hárún és a Mesék Tengere²⁵ – kiindulva közös keretet kapott az öt drámanap. A történet: egy kisfiú hivatásos mesemondó édesapja segítségére kel, mert annak elakad a szava, nem tud több mesét mondani, hiszen a Mesék tengerét, ahonnan apja történetei folynak-származnak, Khatám Sud, a sötétség ura megmérgezte, s végképp el akarja zárni a mesék ősforrását.

A következő leírás a tábori drámanapok tervezeteit tartalmazza, helyenként pedig azt is, hogy a tervek miként valósultak meg, illetve a szerzők²⁶ ugyanennek az órának a vezetéseként mit csinálnának másként egy

²⁴ A tábornak a városlódi Iglauer Park adott helyet.

²⁵ Salman Rushdie: Hárún és a Mesék tengere, Európa Könyvkiadó, Bp. 1992. Ford.: Falvay Mihály

²⁶ A jelen beszámoló írójának munkáját *Drávai Gabi* segítette.